

Portugalski narod, hijerarhija i Fatima

Odjek Fatimskih događaja u Portugalskoj.*

VIJEST o vanrednim činjenicama, koje su se dogodile u Fatimi i došle do kulminacije u čudesnim pojavama 13. listopada 1917., bila je već 24 sata kasnije raširena po najudaljenijim mjestima Portugalske. Raznosili su je ne samo bezbrojni svjedoci očevici, nego još više veliki dnevnici. I to je dovelo do nedoglednih posljedica. Hitro su označili točno mjesto ukazanja najprije jednim priprostom lukom, a g. 1919. jednom siromašnom kapelicom, što su je žitelji iz okolice Fatime podigli. I od onog 13. listopada 1917. »Cova da Iria« smatrala se sve više kao svetište, kao novi Lurd. Odonda nije nikad više nestalo pobožnih hodočasnika.

Na radne su dane dolazili pojedinci sami ili u malim skupinama. Njedjeljom i blagdanom bilo je više hodočasnika. Osobito pak svakoga 13. dana u mjesecu — najviše u svibnju i u listopadu — brojili su ih na hiljade i hiljade, pače i na desetke hiljada. Nitko ih nije na to nagovarao. Dolazili su svojom inicijativom, jer ih je vodila nada, da će i oni biti dionici raznih milosti, što ih je Gospa od Ružarija ondje obilno dijelila. Drugi su htjeli da zahvale Gospi na već primljenim darovima ili su se naprosto dali voditi pobožnošću, kojoj su davali oduška molenjem krunice i pjevanjem svetih pjesama.

Kadikad su i na posebni način — ali vazda dostojno i iskreno — posvjedočili svoje štovanje, kako nam pokazuje ovaj primjer.

Bilo to 13. listopada 1919. Okolo male, netom sagrađene kapelice molilo se preko šest stotina osoba u svetoj sabranosti, dok su druge brojne i guste skupine bile rasijane po brdu i odmarale se pod drvećem ili se krijepile hranom. Najedamput u daljini od kakvih 50 metara od kapelice plane u zraku golema raketa uz prasak nalik na gruvanje topa velikoga kalibra. Za njim eto i druge rakete, gdje praska, i treće i četvrte pa sve do dvadeset i prve: prava salva po vojničkom običaju.

Očevidac vikonte di Montelo pripovijeda: »Okolo mene neki pobožni vjernici dadoše oduška svom negodovanju poradi ove profanacije svetoga mjesta ukazanja. A tu profanaciju, rekoše, treba to više žaliti, što je u opreci sa šutnjom i sabranošću puka. Dalje su jadikovali, što je kler posve nehajan te se ne zanima za ono, što se tamo događa. Da je on vršio neki nadzor, ne bi se to dogodilo.«

Ove jadikovke na kler svjedoče barem, da se svećenstvo prema novom prošteništu još i g. 1919. držalo jako rezervirano.

S bilježnicom i olovkom u ruci obrati se sada vikonte vatrometniku i reče mu: »Izvolite mi reći svoje ime!« — Ovaj se zaprepasti i problijedivši odgovori posve suho:

* Vidi zadnji broj »Života«.

»Ako vi ili oblast dolazite da me uapsite, što sam bez dozvole pustio rakete, neka! Ja sam ispunio svoj zavjet, a sada mi nije stalo do toga, da platim globu za prekršaj ili da pođem u tamnicu. Spreman sam na sve.«

Di Montelo ga umiri i uvjeri, da je samo htio saznati, da li je ta salva od 21 hica bila baš zavjetom obećana. A sada se dobričina opet ohrabri, lice mu se razvedri te pun zanosa stade u svom priprostom narječju ali s pravom govorničkom vještinom pripovijedati svoj ganutljivi doživljaj. On je po zanatu pirotehnik te ima vlastitu tvornicu u jednom važnijem kraju u blizini »Porta de Moz«. Prošlog je lipnja obolio od teške bolesti u želucu i crijevima. Lijekovi i nastojanja dvaju odličnih liječnika nisu ništa koristili. Kad je već izgubio svaku nadu te ga je strašila misao, da će morati ostaviti svoje sinčice u bijedi, uteče se živom vjerom »*Utjehi žalosnih*« te se zavjetova, da će poći u Fatimu na mjesto ukazanja i prirediti salvu od 21 rakete, koje će napose u tu svrhu dati napraviti. Iza učinjenog zavjeta odmah mu je bolest krenula na bolje, te se nakon malo vremena nađe posve oporavljenim. A sada je došao s obitelji u Fatimu, da zahvali Gospi i izvrši svoj zavjet.

Tri su činjenice unatoč ranoj smrti dvaju vidjelaca ipak utjecale na razvitak štovanja Gospe Fatimske poput silne bujice ili osvajalačke čete, a to su 1. rat pokrenut od pakla; 2. upliv crkvenog autoriteta, i osobito 3. stalno i sve očitije djelovanje nebeskih moći.

Masonsko-sektarska akcija.

Doista, sektarske su sile hitro skovale protivucrkvenu urotu, da pobiju »sve veće fatimsko praznovjerje«. A nisu ostale samo kod kleveta i poruga u slobodnozidarskoj štampi; utekli su se i krutoj sili po zloupotrebi javne vlasti, koja bijaše tada pokorna slobodnim zidarima. Zaustavimo se samo kod epizode 13. svibnja 1920., koja je bolje poznata i nasilnim pokušajima i svojim naglim neuspjehom.

Portugalska republikanska vlada izdala je načelnicima obližnjih pokrajina strogu zapovijed, da zaustave sva kola i druga vozila, što se voze prema Fatimi, a na osvitku onog dana postavi jake konjaničke i pješačke čete iz republičke Garde okolo »Cova da Iria«, da onemoguće hodočasnicima pristup do prošteništa.

Ali sveta žilavost hodočasnika svlada sve zapreke. Kad su im zaustavili kola, pošli su dalje pješke i prodrli kroz kordone vojnika, koji su većinom bili dobroćudni seljaci; i ovi su hitro i drage volje izjavili, da su svladani. Konačno su mnogi i od samih vojnika tražili i dobili dopuštenje od svojih časnika da i sami pođu do kapele, da se pomole. Jedan od njih izrazio je na samom mjestu povjesničaru Fatimskog svetišta, vikontu di Montelo prava čuvstva svoja i svojih drugova ovako: »Oh, kad bi Vaša Ekselencija znala, kako mi je teško stajati ovdje na straži! Činim, što mi je naloženo; ali... vjerujte, da mi je sve ovo grozno. Ja sam vjernik, a ne mogu shvatiti, kakvu korist može to donijeti, kad zapriječimo taj siromašni narod, da ne pođe tamo dolje na molitvu...«

To mi tjera suze na oči...« I kroz plač je pridometnuo: »Imam jednu sestru, kojoj je Gospa Fatimska spasla život.«

Na taj dan prispješe mnoge hiljade hodočasnika sve do »Cova da Iria« i povratiše se uz tvrdnu odluku, da će još intenzivnije širiti propagandu svečanih prosvjeda. Sektarci, time još razjareniji, porušiše 6. ožujka 1922. dinamičnom mašu kapelicu. Jednu okolnost tumačio je puk kao znak s neba: Između pet postavljenih bomba samo jedna nije eksplodirala, i to ona, koja je bila metnuta na korijenje malog drvca, na kojem se Gospa bila ukazala.

Vijest o tom svetogrdnom napadaju brzo se raširila po svojoj Portugalskoj, te ga je štampa odlučno osudila. Sa svih strana dizali se glasovi prosvjeda pa i u parlamentu, premda je ministarstvo prijetilo još većom surovošću. Počela su se organizirati i naknadna hodočašća. Već osam dana kasnije, 13. istog mjeseca, nakon propovijedi župnika Fatimskog, pošla je naknadna procesija od 10.000 lica do ruševina one kapele, da dadnu Gospi časnu zadovoljštinu.

Ali to nije bilo dosta. Htjedoše narodnu naknadnu zadovoljštinu; i ova bi priredena slijedećeg 13. svibnja. Civilni upravitelj onoga kotara smatrao je vlastitom inicijativom zgodnim, da se opre ovoj manifestaciji, u kojoj je gledao razvitak svih reakcionarnih sila ovoga kraja. Ali gradonačelnik od Villa Nova de Ourem, o kojem je Fatima ovisna, odazvao se ovaj puta boljoj inspiraciji i smatrao razboritijim, da ne poslušava svoga neposrednog poglavara, čiji je protivni korak uostalom osudio i predsjednik ministarstva.

Kod ovoga naknadnog hodočašća sudjelovalo je oko 60.000. A bile su u njemu obilno zastupane sve pokrajine i svi razredi i staleži portugalske države. Velika njihova pobožnost silno je porasla, kad su ugledali ruševine kapele, podignute na Gospin zahtjev. Na taj su se dan nagomilavale milostinje toliko, te nisu ni malo oklijevali sagraditi drugu kapelicu, čim je crkvena oblast to dopustila. Ali i u tu se stvar umiješale zatorne nakane prevratnika.

Osujećeni daljni atentati i spletke.

Jednoga je dana neki gospodin putovao prema Fatimi u pratnji dviju sestara. Jedna od njih opazi, da joj brat u džepu nosi nešto nalik na bombu. Sluteći njegovu zlobnu nakanu, ta je junačka sestra nastojala, da mu bez njegova znanja izvadi tu stvar iz džepa. I uspjela je. Na mjesto bombe spusti mu neopaženo u džep kronicu svetog Ružarja. Prispjevši u Fatimu, združili su se s drugim hodočasnima, i dok je ta sestra pozorno pratila i najmanje bratove kretnje, ugleda brata, gdje je najedamput duboko dirnut pao na koljena na zemlju i stao plakati. Tako mu se Gospa osvetila na svoj način.

Upravo je značajno, kako su se sve neprijateljske spletke i svi siloviti pokušaji preokrenuli i služili na veću slavu Fatimskog prošteništa.

Klevete, raširene po štampi, nisu bolje uspjele. Neki su dnevnici pače složno tvrdili, da je troje vidjelaca bilo upućeno, neka se igraju komedije, te da su ih zainteresirani začetnici ove komedije u zgodno vrijeme uklonili od

straha, da djeca ne bi konačno priznala, kako su bili samo oruđe njihovih spleta.

Istina je, u razmaku od tri do četiri godine dvoje mališa iščeznulo je sa pozorišta ukazanja, ali nipošto ne tajinstvenim ili neopravdanim načinom. Imali su svi vremena i prigoda, da ih vide, da ih pitaju i da se o njima dobro informiraju. I tako su svi, koji su im se približili, jednoglasno izjavili, kako im je iza razgovora s djecom nemoguće sumnjati o njihovoj iskrenosti.

Među pukom prosulo se mnijenje, da je blažena Djevica mališima unaprijed navijestila njihovu skorbu smrt i smrt nekih njihovih rođaka. Bilo s izvorom cvoga mnijenja kako mu drago, sigurno je, da mali Franjo i sestra mat Jacinta i neki drugi članovi njihove obitelji umriješe već prije treće obljetnice prvog ukazanja.

*

Prije nego opišemo spori, ali dobro promišljeni utjecaj crkvenog auktoriteta kao drugim razlogom silnog razvitka novog prošteništa, čujmo riječ o *daljnoj sudbini vidjelaca*.

23. prosinca 1918. mali Franjo teško oboli od španjolske bolesti ili gripe, koja je baš tada silno harala po svoj Evropi, pa i u našim krajevima. Prizdravio je istina iza 14 dana utoliko, da je mogao ustati iz kreveta, ali je kraj svega toga ipak iz dana u dan slabio. Sjetit će se čitači, kako je Lucija za drugog ukazanja pitala Gospoju, hoće li i Franjo ući u nebo, i kako je ona to potvrdila uz uvjet, da mu treba prije izmoliti još mnogo krunica.

Onda mali Franjo nije više nijednoga dana propustio, da ne bi Kraljici neba prikazao ovaj dar svoje pobožnosti. No brzo je toliko oslabio, da nije više mogao izmoliti svaki dan čitavu krunicu te je uz izraz svoje žalosti priznao svojoj majci, da ne može izmoliti više od polovice. Mališ je često preporučivao majci, da izmoli molitvicu, na koju je Gospa djecu uputila... Kad su mu govorili, da će ozdraviti, odgovorio bi odlučno: »Ne ću«. I svojoj je kumi tako odgovorio, kad je ona jednoć u njegovoj prisutnosti obećala Gospi, da će joj prikazati toliko kilograma žita, koliko važe Franjo, ako on ozdravi. Bio je vanredno nježne savjesti, iako je bio još mlad i priprosto odgojen.

2. travnja 1919. morade Franjo i opet u krevet, iz kojega više nije ustao. Još nije bio primio prvu sv. Pričest i bojao se, da ne bi mogao primiti Našega Gospodina prije smrti. Stoga poručio je g. župnika. Kako se silno obradovao, kad mu ovaj obeća, da će mu sutradan donijeti svetu popudbinu. Htjede da ostane natašte, i kad je svećenik došao s Presvetim Sakramentom, htjede da sjedne na krevet, da se iznova ispovjedi i da primi svetu Pričest s većim poštovanjem. S obzirom na njegovu slabost nisu mu toga dopustili, ali kad je primio prvu sv. Pričest, zasjalo mu se lice od sreće.

Naveče krenula je bolest na gore, ali se nije nikako tužio na bolove. U petak, 5. travnja 1919., oko 10 sati u jutro izdahnu Franjo bez smrtne borbe i bez znaka boli s lakim smiješkom na usnama. Nije još bio navršio jedanaest godina — rodio se naime 11. lipnja 1908. Posljednje riječi upravio je svojoj kumi, koja mu se približila prije smrti. Molio ju je, da ga blagoslovi i da mu oprosti sve neugodnosti, što ih joj je možda zadao. Smrtne mu ostanke pokopase na groblju u Fatimi.

Poput čitave obitelji osim oca oboli također i Jacinta od španjolske bolesti, kod koje su značajni simptomi gnojna upala pluća uz druge komplikacije. G. 1919. liječili su je u bolnici grada Villa Nova de Ourem, ali bezuspješno, i zato je dovezoše natrag kući. Glasovit specijalista, koji je baš bio na prolasku kroz Fatimu, posjeti je i daje je otpremiti u Lisabon u nadi, da će je operacijom moći spasti.

Prije nego je pošla u lisabonsku bolnicu, bila je primljena kod jedne dosta siromašne osobe, koju je po običaju onoga kraja nazvala svojom kumom. Dok je kod nje boravila, rekla je mala, da joj se Gospa ukazala i rekla joj, da će umrijeti. Prema tomu mislila je, da će operacija biti uzaludna. Premda je svesrdnim molbama to otklanjala, ipak je došlo do operacije, i to naoko s potpunim uspjehom; ali konačni rezultat nije bio sretan.

Mala se brzo još jače razboljela, te joj se u mucu potkrale i jadikovke. Nova kuma nagovarala ju na strpljivost u patnji, jer da će to dragom Bogu biti veoma milo. Tri dana prije svoje smrti reče Jacinta dobroj gospođi: »Čuj, kumo! Sada više ne jadikujem. Gospa mi se iznova ukazala i rekla, da će brzo doći po mene i da će me onda osloboditi.«

Uistinu, odonda nije se više nikako tužila niti odavala znaka boli na licu. Kad je kuma onuda prolazila ili sjedjela kod njezina kreveta, nedaleko od mjesta, gdje je Jacinta tvrdila da je vidjela Gospu, usklikne mala: »Ukloni se, kumo, tu je stajala Gospa!« Isto je rekla, kad je onuda prolazila koja bolničarka.

Bolno ju se dojmilo, da su neke osobe, koje su joj dolazile ili pohađale druge bolesnike, bile nečedno odjevene i što je pače i po koja bolničarka pokazivala pretjeranu brigu u nošnji. I pokazujući prema ogrlicama, kojima su bile urešene, znala bi reći: »A što će im sve to pomoći? O kad bi znale, što je vječnost!« Govoreći o nekim liječnicima, što ih je držala za bezvjerce, reče puna sažaljenja: »Bijednici! Ne znaju, što ih čeka!« Osim toga uvjeravala je prisutne, da je Gospa rekla: »Grijesi, koji najviše duša strovaljuju u propast, jesu nečisti grijesi. Treba se okaniti raskoši; ne valja otvrdnuti u grijehu, kako se dosada činilo, nego se treba požuriti s pokorom.«

Čini se, da je Gospa kod ovih svojih riječi bila žalosna, jer je mala dodala: »Oh, kako mi je žao drage Gospe! Kako je žalim!«

Dok je Jacinta bila još u kući one kume, živjela je skupa s drugom djevojčicom, kojoj je preporučivala, da bude poslušna, marljiva i da vazda govori istinu. Kad su je malo prije smrti pitali, da li želi opet vidjeti svoju majku, odgovorila je, da će je njezina obitelj samo malo vremena preživjeti, i da će se svi brzo opet vidjeti na nebu. Dodala je, da će se Gospa još ukazati, ali ne njoj, jer da će ona sigurno umrijeti, kao što je Gospa rekla.

Molila je, da se ispovjedi, premda se bijaše već prije dolaska u bolnicu ispovjedila i pričestila. Doista opet je obavila ispovijed, ali bez nove sv. Pričesti, jer je malo iza toga umrla — 20. veljače 1920. Bilo joj 10 godina. Neke su milosrdne osobe skupile toliko novaca, te joj se mrtvo tijelo moglo sahraniti u Fatimi, gdje počiva kraj pokojnoga joj brata Franje.

*

Čini se, da je mala Jacinta imala s dvostrukog gledišta utvrditi i nadopuniti posebnu misiju i zadaću starije si sestre Lucije. U Lurdu se Gospa vaz-

da ukazivala samo maloj Bernardici. Njezin brat i druge djevojčice pratilice nisu nikad vidjele Gospe, koja se zadovoljila svjedočanstvom jednog djeteta, potvrdivši već prvih dana njezine izjave čudesnim i trajnim ljekovitim vrelom iz pećine i nizom vanrednih ozdravljenja. U Fatimi nije odmah došlo do čudnog vrela, ali je zato sve troje mladih vidjelaca moglo potvrditi onih šest ukazanja Naše Gospe od svetog Ružarja. Povrh toga Jacinta nije samo vidjela prikaze, nego i slušala njezine riječi i poruke. Pače, Jacinta je doživjela kasnije i nekoliko posebnih ukazanja Gospinih, kako to potvrđuju njezine vlastite riječi. A poruke, što ih je mala tom zgodom primila, upotpunjuju donekle onu veliku poruku, što ju je Lucija primila od Gospe. Preko Lucije tražila je Gospa, da bi se revno molila krunica te isprosilo oprostjenje grijeha, e da svjetski rat prestane; da se ljudi tom molitvom i pokorom očuvaju od pakla te da se priteče u pomoć osobito zapuštenim dušama u čistilištu. Po Luciji je Gospa silno unaprijedila naknadnu i mirovnu akciju Pape Benedikta XV. od g. 1915. u korist svjetskoga mira i dušama u čistilištu, premda je ovlastica triju sv. Misa za svakoga svećenika na Dušni dan već prije bila protegnuta i na portugalsko svećenstvo. I kao što je Lurdska Gospa svojom izjavom: »Ja sam Neoskrvnjeno Začecje« sjajno potvrdila dogmatičku izjavu Pape Pija IX. od 8. prosinca 1854., tako je Gospa Fatimska uz nastojanje mirovnog Pape Benedikta XV. pospješila težnje za mirom među narodima, za obraćenje grešnika i za pokojem vjernih mrtvih.

Po maloj Jacinti Gospa je Fatimska još točnije označila, kako se svijet ima osobito čuvati od nečistih grijeha, koji u moderno vrijeme osobito vrijeđaju Sina Božjega i Marijina, pa i od neuredne raskoši i nečedne mode, što sve vodi do nečistoće i do pakla. Konac rata bio je samo podređeni cilj ukazanja Fatimske Gospe. Poglavitito je Gospa težila za duhovnom obnovom i moralnim preporodom svijeta, što će se postići pokorničkim životom te nasljedovanjem Isusovim i Marijinim po vršenju onih kreposti, koje razmatramo u otajstvima svete krunice. Gripa, kojoj su podlegli Franjo i Jacinta brzo iza rata, i koja se toliko raširila po svijetu te pokosila više žrtava nego sam grozni rat, bila je i sama od Boga namijenjena pokora za obraćenje svijeta.

Lucija kao redovnica.

Tri godine nakon prvog ukazanja Fatimske Gospe od troje malih vidjelaca jedina je Lucija bila još živa. Svijet ju je mogao i dalje još neko vrijeme vidjeti na mjestu ukazanja, gdje je vazda čedno i pobožno s mnoštvom rado molila krunicu. No jednog dana iščeznu i ona na tajinstven način iz rodnoga kraja. To je dosta iznenadilo svijet, te su i dobrohotni i zlobni jezici toliko govorili o tom događaju, da se i revnosni načelnik grada Villa Nova de Ourem smatrao pozvanim, da još jedamput u toj stvari ureduje. On poruči po Lucijinu majku te zatraži od nje razjašnjenje. No ona izjavi po svom običaju posve otvoreno: »Moja je kćerka ondje, gdje ona hoće i gdje ja hoću da bude. Drugo nemam ništa reći.« Načelnik nije dalje ništa tražio i otpusti je u miru.

Djevojčica je 17. svibnja 1921. postala učenicom u katoličkom zavodu di Vilar (Oporto), gdje domala osjeti poziv Gospodina Boga, koji ju je zvao u redovnički stalež. Da se odazove tom pozivu, morala se ekspatriirati, jer od g. 1910. redovničke osobe nisu više imale prava građanstva u Portugalu.

Lucija se povuče u Tuy, španjolski gradić na desnoj obali rijeke Minha (čit. Minja), koja dijeli grad od sjeverne granice Portugalske. Tu je stupila u novicijat portugalskih Sestara *Instituta svete Doroteje* te primila redovničko ime *Marija Lucija od Žalosne Majke Božje*. Baveći se kućnim poslovima, bila je od prvog početka svojim susestrama na pobudu svojom dubokom poniznošću i točnim vršenjem pravila. Pripovijedaju, da joj je Gospa udijelila novih milosnih ovlastica. A to se slaže i s izjavom što ju izrekla njezina umiruća rođakinja Jacinta, da će se naime bl. Djevica još i dalje ukazivati, ali ne njoj. Lucija je položila zadnje zavjete 3. listopada 1928. Ona živi sada u Tuy-u u sabranosti i u miru zabitnog života. Profesor bogoslovije Dr. Ljudevit Fischer htjede prigodom svoga hodočašća u Fatimu, da je posjeti, ali mu rekoše, da sama redovnica Marija Lucija želi živjeti posve odijeljena od svega svijeta.

Nastup crkvenog autoriteta u Fatimi.

Crkvena je vlast, videći međutim neprestani napredak i divne plodove vjerskog pokreta, koji se spontano stvorio i razvio u »Cova da Iria«, držala je, da je napokon došao čas, da izađe iz svoje rezerve i da javno posreduje. Evo glavnih etapa njezina postupka:

a) G. 1917. biskupija Leiria bila je pod jurisdikcijom lisabonskog patrijarha kardinala don Antonija Mendes Bello († 1929.). Ovaj natpastir, saznajući za prve vanredne događaje, zabrani svom kleru apsolutno miješati se na koji god način u tu stvar. Svećenici su točno izvršili ovu zapovijed tako, te su se revni župnici iz Fatime i okolice stali silno zamjeravati vjernicima, pa su ih ovi držali za pristrane pristaše neprijatelja vjere i Crkve.

Uto 3. studenog iste godine (1917.) nadbiskup mitlenski, Monsignore Lima Vidal, generalni vikar lisabonski, uz privolu prognanoga kardinala odredi prvu provizornu istragu, koja se odmah provela, premda je službeni izvještaj o njoj potpisan istom 28. travnja 1919.

b) Prve građevine na prošteništu. Slijedeće je godine uspostavljena stara biskupija Leiria, te je Monsignore Dr. Josip Correia da Silva 5. kolovoza 1920. bio svečano ustoličen u svojoj prijestolnici i katedrali. Spočetka se i on pokazao opreznim, što se tiče fatimskih događaja, tražeći vremena, da izbliza prouči razvitak svega toga. Na temelju ovog ispita svakim je danom sve jasnije uviđao, da je tu prst Božji. Stoga odluči, da će se on sam latiti uprave bogoštovlja u budućem svetištu, još prije nego je službeno dao kakvu izjavu o autentičnosti ukazanja. U tu je svrhu kupio dol »Cova da Iria« i dao sistematizirati golemi prostor (više od 125.000 kvadratnih metara, ili dva trga sv. Petra na Vatikanu u Rimu) prema nacrtu dvojice inženjera. Osim radova oko poravnavanja zemljišta podignuta je dosada na mjestu ukazanja velika bolnica, nadalje kapelica za sv. Misu i za ispovijedanje i jedan dio velike bazilike. Više od 150

radnika zaposleno je tamo svaki radni dan, a silni se troškovi namiruju jedino dragovoljnim prinosima vjernika. Knjižica Oca da Fonseca donosi nacrt pročelja goleme nove bazilike sa sedmorim vratima i s vitkim tornjem. Širina bazilike proračunana je na 82 m. Crkva će imati 14 pokrajnih kapelica. Gradnja je već u svibnju 1931. napredovala bila do iznad glavnog portala.

U listopadu 1921. dopustila je Njegova Preuzvišenost, da se sv. Misa za hodočasnike govori pod vedrim nebom. Dotle su ovi slušali Misu i primali sakramente u župskoj crkvi fatimskoj, odakle bi onda krenuli u procesiji prema »Cova da Iria«.

c) Č u d e s n a v o d a. Čini se, da je Presveta Djevica htjela nagraditi to važno dopuštenje (za sv. Misu na mjestu ukazanja) posebnim znakom svoje naklonosti. Malo dana kasnije Monsignore naredi, da se sagradi jedna čatrnja (cisterna) na dnu onog dola, baš na mjestu, gdje se nalazilo troje malih vidjelaca u času prvog ukazanja. Htio je to biskup napraviti, da bi se mogla sabirati voda kišnica hodočasnici za piće. Tek što su otkopali prvo kamenje, vidješe gdje izvire sitno vrelce, kojemu se pridružiše druge vodene žile u daljini od nekoliko metara. To je uzбудilo silno iznenađenje kod stručnjaka, koji su poznavali vapneni i šupljikavi krš, što ne može zadržati vlage, pogotovu kad su znali, da se u toj okolini nikad na tri kilometra daleko nije našlo ni najmanje vrelce vode. Puk je posve uvjeren, da je to čudo Majke Božje ili . . . Monsignora!

Tako je Presveta Djevica sretno riješila jedan životni problem za Fatimu. Jer kako bi bila moguća velika hodočašća, osobito u ljetno doba, kad na mjestu ne bi bilo pitke vode? Od onog dana nije izvor nikad više presahnuo. Voda se sabire u velikoj čatrnji, koja sada služi za podnožje spomeniku Srca Isusova, pa ljudi grabe tu vodu iz trideset pipa i služe se njome i za običnu potrebu i kao oruđem čudesnih milosti.

d) K a n o n s k i p r o c e s. G. 1922. izade dekret od 3. svibnja, koji je otvorio kanonsku parnicu o fatimskim događajima i imenovao u tu svrhu odbor od sedam članova, koji su se svi veoma odlikovali i znanjem i krepošću.

13. listopada iste godine počeo je izlaziti uz crkveno odobrenje mali mjesečnik »Voz da Fátima« (»Fatimski glas«), koji je jako unaprijedio štovanje Gospe Fatimske. Naklada mu brzo narasla na 50.000 primjeraka. U svibnju i u listopadu naklada je još mnogo veća, jer nadilazi 100.000 istisaka.

e) P o b o ž n a Z a d r u g a »Službenika Naše Gospe Fatimske«.

Godine 1924., odnosno 1926., ustanovljena su kanonski dva društva, muško i žensko, za njegu bolesnika, što stižu u Fatimu. Danas su oba društva sjedinjena u Pobožnoj Zadruzi »Službenika Naše Gospe Fatimske«, koja se dijeli na četiri sekcije ili skupine :

1. Skupina Svećenika, koji se brinu za duhovne potrebe bolesnika i ostalih hodočasnika, osobito u ispovijedaonici;

2. Skupina Liječnika, koji svoje usluge stavljaju bolesnicima na raspolaganje;

3. Skupina »Službenika N. Gospe«, koji pomažu kod prenosa bolesnika i drže red u Svetišću;

4. Skupina »Službenica N. Gospe«, koje služe kao dvorkinje i sudjeluju kod organizacije drugih služba, koje su im povjerene.

Svi iskazuju svoje usluge uz pobudno odricanje samih sebe, besplatno i iz ljubavi spram Presvete Djevice. Sveta je Stolica 11. ožujka 1931. obogatila ovu »Pobožnu Zadrugu« dragocjenim oprostima. Još je g. 1926. po naredbi i uz odobrenje biskupovo izašlo u 10.000 primjeraka prvo izdanje molitvenika »Priručnik fatimskog hodočasnika«, iza kojega je brzo slijedilo drugo i treće izdanje u još većoj nakladi.

f) **Križni Put.** Ali istom 10 godina poslije ukazanja obavi Msgr. Correio da Silva javno službeni čin: ustanovu **Križnog Puta.** Da se hodočasnici, što dolaze pješke — a njih ima najviše — još više zasladi i oduhovi hodočašće, porodila se među vjernicima susjednih župa misao, da bi se podigao Križni Put uzduž glavne ceste. U tu svrhu odlučise na svoje troškove sagraditi kraj puta 14 velikih kamenih križeva. Križevi su zbilja bili za kratko vrijeme postavljeni. Razmak od postaje do postaje iznosi 1 km, pa je tako prva postaja 13 kilometara daleko od svetišta. Za posvetu toga Križnog Puta — 26. lipnja 1927. — priredilo se brojno hodočašće pod pokroviteljstvom preuzvišenog g. biskupa, koji je blagoslovio pojedina stajališta, prvo u osam sati, posljednje u 14 sati, i onda govorio svetu Misu, pod kojom se pričestilo više od četiri stotine hodočasnika. To je samo jedan od tolikih primjera pobožnosti i požrtvornosti, kojima se divimo u Fatimi.

g) **Pobožno Društvo Naše Fatimske Gospe od Ružarija** ustanovljeno je kanonski 15. siječnja 1928. 13. svibnja, prigodom dosada najvećega narodnog hodočašća, nadbiskup Evorski, Monsignore Emanuel Mendes da Coreiçao Santos blagoslovio je i položio temeljni kamen za novu baziliku. Kad se dogradi, bit će ta bazilika najveći hram Božji u Portugalskoj.

*

Mi se divimo putevima Božjim i Gospinim kod priprave i ustanove ovoga prošteništa. S pravom možemo ovdje primijeniti riječi Gospodnje kod proroka Isaije (55, 9): »Kao što je nebo uzvišeno nad zemljom, tako su moji putevi uzvišeni nad vašim (ljudskim) putevima, i moje misli nad vašim mislima.« No ne možemo uskratiti svoga priznanja ni mužu po Srcu Božjem, umnom i revnom biskupu, organizatoru ovoga djela Božjega. Doista, Bog ga je nadahnuo, kad je kroz toliko godina s tolikom oprežnošću pa opet s tolikom djetinjom ljubavlju spram Naše Gospe vodio tu mučnu istragu i savjesno doveo crkvenu parnicu do sretnoga svršetka, a slavlje Gospe Fatimske do vrhunca.

Razvitak pobožnosti Fatimskoj Gospi.

a) **Odobrenje crkvenog autoriteta.** Odbor, komu su povjerali kanonski proces, savjesno je radio, ali polagano. Tek je 14. travnja 1930. držao posljednju sjednicu, da još jednoč ispita 31 poglavlje dugačkog izvještaja, koji se imao podastrijeti biskupskoj oblasti. Preuzvišeni Msgr. Correio da Silva čekao je ipak još šest mjeseci, da temeljito prouči dokumente i da pripravi presudu. Konačno je izdao *Pastirsko Pismo o štovanju Gospe Fatimske*, u kojem svečano izjavljuje, da su ukazanja u »Cova da Iria« od 13. svibnja do 13. listopada 1917. vjere dostojna, i službeno dopušta kult Naše Gospe Fatimske.

Preznamenita okružnica objelodanjena je u »Cova da Iria« u nazočnosti mnoštva od preko 100.000 hodočasnika, 13. listopada 1930., upravo 13 godina poslije posljednjeg ukazanja. Beskrajno je veselje tada zavlдало milijunima štovatelja Fatimske Djevice. U znak zahvalnosti odmah su stali zamišljati i priređivati veliko narodno hodočašće, koje se slavilo 13. svibnja 1931. Pod pokroviteljstvom Njegove Uzoritosti kardinala patrijarha i svega portugalskog Episkopata krenulo je hodočašće od preko 300.000 vjernika, koji su došli iz svih krajeva Portugala put Fatime. Ovo hodočašće označuje u povijesti fatimskog svetišta vrhunac, što će ga druga svečanost jedva moći nadvisiti.

b) **Poput gorske bujice.** Ali već prije onoga dana, kad je crkvena oblast digla za kler zabranu učestvovanja, navala na »Cova da Iria« bijaše poprimila upravo fantastične proporcije. Za zimskih mjeseci moglo se dakako govoriti o relativnom popuštanju masa; 2000, 3000, 5000 . . . Valja imati na umu, da je dosada promet veoma težak, jer je najbliža željeznička stanica dolje u ravnici, 13 kilometara udaljena, a u brdima se ne može naći nikakva udobnost, čak ni prenoćište.

Uostalom, vjernici idu u Fatimu »samo, da se mole, da čine pokoru, da od presvete Djevice zadobiju duhovno i tjelesno ozdravljenje«, kako glasi prvo pravilo priručnika za hodočasnike. Tko bi tamo pošao u drugoj namani, samo radi turizma, taj bi se izvrgao najvećoj pogibelji razočaranja. U lijepo doba godine raste broj hodočasnika do 100, 150 i 200 hiljada osoba prigodom narodnih hodočašća u svibnju i u listopadu. Učeni profesor povijesti na sveučilištu u Bambergu (Njemačka), Dr. Ljudevit Fischer, vidio je 13. V. 1929. mnoštvo hodočasnika svojim očima te pun zadivljenja napisao ove riječi: »To je prizor jedini na svijetu. Bio sam u Rimu kod kanonizacije sv. Terezije od Djeteta Isusa, vidio sam ono golemo mnoštvo — preko 80.000 lica — koje je napunilo crkvu sv. Petra i onda poplavilo gigantski trg. Ali šta je to, kad se poredi s ovim, rekao bih beskrajnim mnoštvom, tako punim duha požrtvovnosti i pobožnosti prema Gospi i prema Presvetom Sakramentu.«¹ Na slični je način

¹ Fátima, Das portugiesische Lourdes (1930) str. 88.

dao oduška svom zadivljenju prečasní O. Alojzije Cabral, bivši Provincijal portugalskih Isusovaca i sadašnji rektor kolegija »Antonio Vieira« u Bahiji (Brazilija), koji je 13. V. 1930. učestvovao u narodnom hodočašću kao službeni propovjednik. Toga su dana nabrojili 250.000 do 300.000 hodočasnika. Ukupni broj tamošnjih hodočasnika u g. 1928. iznosi oko jedan milijun gotovo samih Portugalaca, dok Lurdsko proštenište po statistici broji iste godine 654.000 posjetnika iz svih naroda. Na istoj se visini držalo mnoštvo fatimskih hodočasnika i posljednjih godina.

No više od broja pobuđuje nas na pobožnost i udivljenje duh, koji oživljuje sve ove mase i koji je također velikim dijelom plod toplih preporuka Njegove Preuzvišenosti biskupa Leirijskoga.

• **c) Čujmo te preporuke :**

1. Hodočašća Našoj Fatimskoj Gospi od Ružarja imaju i dalje čuvati svoje obilježje pobožnosti, pokore i ljubavi. Idemo u Fatimu, da molimo, da činimo pokoru i isprosimo od Presvete Djevice duhovno i tjelesno zdravlje bolesnika, koji se tamo utječu u sve većem broju, da zazivaju Mariju, Zdravlje bolesnih.

2. Vazda, no osobito na putu i u »Cova da Iria« hodočasnici se imaju međusobno pomagati, moliti jedni za druge i sačuvati najveće poštovanje i sbranost za vrijeme svetog bogoslužja.

3. Bolesnici, bili bogati ili siromašni, imaju vazda prvo mjesto. Neka im se napravi put kroz mnoštvo i »Službenici Naše Gospe« neka pomažu vazda onima, koji to trebaju.

4. Ograđeni prostor ima se smatrati kao hram za vrijeme hodočašća. Neka se dakle hodočasnici uzdrže od razgovora, a kad im treba govoriti, neka to učine potihim glasom.

5. Nema tu mjesta za zanatske prosjake niti za trgovinu kolportažom; nasuprot neka se na to upozore »Službenici Naše Gospe«, da te ljude nastoje odstraniti.

6. Hodočasnici se moraju pokoriti uputama »Službenika N. G. Fatimske«, da se svuda drži red. Nered se ne mili Gospodinu . . . Ako se drži red, makar ih i mnogo bilo, svi će biti dobro posluženi, pa i ono malo bit će dovoljno za sve. Ako ne bude reda, ni mnogo ne će biti dovoljno nikomu. Vazda želim, da hodočasnici drže taj red u zajednici s pobožnošću, pokorom i ljubavlju.

7. U njihove molitve i dobra djela preporučujem potrebe svete Crkve, naše domovine i »Službenika N. G. Fatimske«, kojima zahvaljujem na njihovoj dosadašnjoj revnosti i požrtvovnosti.

Leiria 15. lipnja 1925.

† JOSIP, biskup.

Da pak čitatelji vide svojim očima ove preporuke provedene u praksi i da vide duh, koji prožimlje fatimske hodočasnike, pisac ih poziva da se u duhu pridruže jednom od velikih hodočašća.

Jedno narodno hodočašće.

Za vjernike nema na svijetu prizora, koji bi se mogao porediti s jednim hodočašćem u Fatimu u svibnju. Već od predvečerja sve su ceste i putevi nalik na rijeke, koje poplavljuju okolicu »Cova da Iria« valovima hodočasnika. Ako

usred crnog oblaka prašine, koji sve opkoljuje, odlučite promatrati jednu od ovih rijeka, čini vam se, da stojite kraj beskonačne procesije. Tolika je revnost, kojom ovaj dobri puk hoda, moleći krunicu i pjevajući svete pjesme! Ali u svemu mogli biste misliti, da vidite etnološki ophod, u kojem se pokazuju najrazličitije narodne nošnje kao i sve historijske i prethistorijske vrste kola i vozila. Tu su beskonačni nizovi naroda svake dobi i svakoga društvenog položaja. Većinom idu pješke, neki 24, neki i 48 i više sati. U svibnju 1931. mala je grupa prevalila pješke tri stotine kilometara u devet dana. Mnogi opet jaše na konju, drugi se voze u kočijama, u autobusima, autima i konačno u priprostim kolima, što ih tegle flegmatični volovi, koji se mirno miču naprijed usred ovoga meteža.

Došavši do svetog ograđenog prostora, sve se ove mase okreću prema kapeli ukazanja, da pozdrave Gospu i da izvrše svoje zavjete. I Gospa tu stoji u kutu kapele, primajući materinskim dobrim srcem svoje sinove i kćeri, što ih sve poznaje i gleda. Ali i oni dobro poznaju Majku. S kojom vjerom, s kojim radosnim suzama pozdravljaju je, govore s njome, traže od nje pomoć, kao da svetom silom izmamljuju od nje milosti! Roditelji uzdižu u naručju dječicu, da je se dotaknu svojim ručicama, i da je poljube; svi hoće da se krunicom dotaknu ovog ili onog predmeta u kapelici, i onda kao da je ta krunica primila neku vrhunaravnu moć, nose je sa sobom kući kao uspomenu.

Mnogi muževi i žene, često i čitave obitelji, klečeći i hodajući na koljenima obilaze kapelu, da ispune svoja obećanja, da dobiju razne milosti od Gospe ili da joj zahvale na već primljenim blagodatima. A sve to uz koliku žrtvu i usred tolike vreve naroda, koji je gušći od roja pčela, te su pojedinci nehotice ali nužno gurani, turani i nogama gaženi. Često ostavljaju hodočasnici na prolazu tragove svoje krvi, koja curi iz koljena, što ih je kamenje izranilo.

Svijetla noć.

Međutim se smrknulo. Kamo će otići sve ove mase naroda? No tko misli na to? Oni nastavljaju svoje pobožnosti. Svaki ima raspravljati svoje poslove s Gospom, pa su onda svi također izaslanici, koji donose zavjete i molitve drugih. Kuca 10 sati. Dajmo riječ spomenutom Dr. Fischeru:

»Nađoh se na mjestu buduće bazilike, odakle pogled obuhvaća ne samo sveti ograđeni prostor, nego i okolicu nalik na ogroman amfiteatar. Iznenada pojavljuju se tu i tamo male svijetle tačke. Brzo ih ima više stotina, a onda se množe do hiljadu i do više desetaka hiljada. Za malo minuta tamna je dolina postala more žive vatre.

Prizor jedini u svojoj vrsti i vanredan, komu na svijetu nema para. Vidio sam noćne procesije sa svijećama u Kavelaeru, u Einsiedelnu, u Altöttingu, u Lurđu. No što je sve ono, ako se poredi s ovim morem svijetla? Ta sjajna svibanjska noć u »Cova da Iria« nadilazi sve, što nam mašta može predočiti. Doista, to je jedna sveta noć svijetla usred svijeta, zakopanog u tminama grijeha.

Dode biskup Leirijski. To je znak za procesiju s bakljama. Zove se procesija, ali za redoviti razvitak procesije trebalo bi više kilometara ceste. Na svaki način ova se gusta masa naroda miče, koliko prostor dopušta, moleći, pjevajući i kličući »Hosana« blaženoj Djevici. Na tribuni, kraj paviljona bolesnika, jedan svećenik pred mikrofonom ravna recitiranjem krunice, u koju se

uvršćuje fatimska pjesma »Ave Maria«. Glas, što ga pojačava osam jakih zvučnika, čuje se jasno posvuda. Ove stotine hiljada glasova odgovaraju u složnom zboru, te se molitva razvija u savršenom redu.

U ponoći svršava se procesija koralnim pjevanjem Vjerovanja (Credo). Ta melodija, zapjevana od moćnog zbora, u svijetlu bezbrojnih bakalja, upravo je uzvišena u svojoj jednostavnosti. Duh katakomba lebdi ovdje. To je ponovno slavlje vječne i svete vjere nad zabludama i niskoćom pokvarenoga svijeta.«

G. 1924. neki slavni profesor, koji je prviput prisustvovao ovom vjerskom prizoru, uskliknu suznih očiju: »Kad bi se Gospa na vidljiv način ukazala, ne bi mogla biti ljepše dočekanana.«

Neumorni Leirijski biskup obično je na čelu tom klanjanju. Pred megafonima tumači najprije vatrenom riječju i onda recitira otajstva krunice. Do šest puta prekida molitvu, da u pobožnost vjernika preporuča Papu, biskupe, domovinu i sve nakane, što su ih stavili na srce fatimskim hodočasnicima. I ove stotine hiljada srdaca, koja složno kucaju u kršćanskoj ljubavi, mole se za te nakane tako sabrano i revno, kao da se mole za same sebe. Prava i istinita slika općinstva svetih. Na to zaredaju hodočašća iz pojedinih biskupija svako sa svojim satom klanjanja, dok veliko mnoštvo kuša nešto otpočiniti, neki protegnuti na zemlji, drugi sretniji u automobilima, u kojima su došli. Muževi, koji se nisu još ispovjedili, redaju se u dugom redu pred 20 ispovijedaonica i strpljivo čekaju tri ili četiri sata, dok dođe na njih red. Njima su isključivo pridržane ispovijedi diljem noći. Jednog dana, poslije zapada sunca, Preuzv. biskup Leirijski izade iz ispovijedaonice, u kojoj je sjedio kroz duge satove, kad ga jedna gospođa između mnogih, koje su još čekale, zaustavi moleći: »Preuzvišeni, za ljubav Božju, ispovjedite me!« »Već je zazvonilo zvono na Gospin pozdrav. Sada se ispovijedaju samo muževi.« — »Bijedne li mene! Već od jutros rano čekam, dok dođem na red, da se mogu onda pričestiti, ... i moram sada na put tako ...« — »Jeste li još na tašte?« — »Jesam, preuzvišeni!« — »Ovdje ne vlada više crkveno pravo«, usklikne ganuti prelat. I vrativši se u ispovijedaonicu, saslušao je dobru gospođu, koja je došla, Bog zna kako daleko. On je onda i pričestio. Takvih bi se primjera moglo pripovijedati veoma mnogo.

Isus prolazi kroz mnoštvo.

Kod prvog osvitka dana služi se sveta Misa za »Službenike N. G.«, koji će onda biti na raspolaganje za bogoslužje i za podvorbu bolesnika. Na raznim oltarima slijede sada Mise dviju stotina i više svećenika, koji su prispjeli s hodočašćem. Oko sedam sati na velikom oltaru, podignutom na pročelju buduće bazilike, jedan od biskupa služi *Misu sa generalnom sv. Pričesti*. Dva goleme čestičnjaka, svaki sa 26 centimetara u promjeru, i svaki sa šest hiljada sv. hostija, zajedno su konsekrirani prviput, pa se onda 25 svećenika, napunivši odanle svoje manje ciborije, razilaze u svim pravcima, da razdijele Kruh Anđela. Sva je »Cova da Iria« sada veliki hram Božji. Pjevački zbor oko mikrofona pjeva neprispodobivu euharistijsku melodiju, koja se ne zaboravlja više cijeloga života, kad joj se čar samo jedamput osjetio.

*Sveti Anđeli i Arkandeli
Svi, što ste se pridružili:*

*Pomozite nam kod proslave
Božanstvene Euharistije!*

Čini se, da doista Anđeli lebde čitimice na tom mjestu, dok golemo mnoštvo, pod dojmom svečanosti ovoga časa, odgovara zanosnom pobožnošću:

*«Nek živi Isus u svetom Sakramentu,
Nek živi Isus naš Gospodin,
Nek živi Isus, poklona vrijedni Bog,
Nek živi Isus, naša ljubav!«*

Usred pjevača oni hodočasnici, koji se žele pričestiti, sabrani u molitvi strpljivo čekaju svoj čas. Dr. Fischer piše: »Zamoljen od brojne čete vjernika, koji su preko dva sata čekali pod najvećom pripekcom sunca, da im podijelim svetu Pričest, popeo sam se na oltar s radošću i srećom mladog dakona, koji se prviput u svom životu može dotaknuti tijela Našega Gospodina. Odakle i u meni ova radost? Ah! Fatima je posebno mjesto milosti! Ovdje je sve različito od svakidašnjeg života!

Idem naprijed sa svetim ciborijem. Puk se stavlja u red, pustivši slobodan prolaz. Svi: muževi, žene, djeca, građani i priprosti seljaci, svi padaju na koljena u prah, u blato, gdje god se baš našli, kad im se približava euharistijski Bog . . . Bili su u velikoj brizi, da ne bi ponestalo čestica, te sam sa svih strana čuo tihi šapat: »Oče, Oče!«

Ja se divim ovoj vjeri! Divim se gladu za Isusom! . . . Divim se ovoj uzajamnoj ljubavi! Koliko su se brinuli, da nitko ne ostane bez sv. Pričesti. Toga su dana podijelili preko 25.000 sv. Pričesti.

Slijedećeg listopada bilo ih je još više: oko 30.000. 13. svibnja 1931. u 3 i po sata postigao se dosada najveći broj od 33.000. Ukupni broj sv. Pričesti podijeljenih u svetištu na dane proštenja kroz 4 godine (1928.—1931.) nadilazi 365.000. Za obične dane imamo poprečni mjesečni broj 1000 do 1200.

Nije bez razloga pisao Dr. Fischer: »Najljepši prizor, kojemu sam se divio u Fatimi, bio je pogled na Isusa, gdje u svećenikovu čestičnjaku prolazi kroz mnoštvo svojih vjernika i svojih bolesnika, što gladuju i žedaju za njegovom ljubavlju, i gore od želje, da ga prime u presvetom Sakramentu.«

Najveće slavlje Fatimske Djevice.

Baš je astronomijsko podne. Bijaše to blagoslovljeni čas ukazanja Gospinih. To je čas najvelebnijih i najganutljivijih vjerskih prizora, kojima tko može prisustvovati na ovoj zemlji.

Priređuje se procesija ili prenos čudotvornog kipa iz kapele ukazanja na oltar, gdje se služi sv. Misa za bolesnike. U kapeli četiri »Službenika N. G.« dižu nosiljku s kipom na pleća, i ophod se uređuje. Najprije idu skauti, koji su stajali uzduž ceste među golemim mnoštvom, što se tiska, da izbližega vidi presvetu Gospu te joj govore, kad se ona iznova pojavljuje među njima. Slijede brojne zastave raznih hodočašća, koje se viju u zraku; onda dolazi kler i čudotvorni kip; lagano, veoma lagano kreće se dalje.

Dr. Fischer pripovijeda: »Tek što se Madona pojavi u sjajnom sunčanom svijetlu, stane padati na nas kiša od ruža, kakve nisam nikad vidio u svom životu. Kip i svi koji su naokolo, za tili su čas posve pokriveni ružama . . . Pa ipak ove ruže ne rastu u ovom šumskom kraju. Hodočasnici ih nose sa sobom za ovaj svečani čas. Ova će okolnost njihovu uslugu učiniti još milijom prelju-

beznom Djevičinom Srcu. Još se nismo umirili od ove uzbuđenosti, prouzročene od kiše ruža, kad mi prijateljski glas prišapne u uho: »Gledajte otraga!« Ogle-
dismo se i kao da smo bili preneseni u neizmerno polje snijega. Sva dolina,
od najnižega mjesta, gdje se nalazio ophod, pa sve do krajnjega ruba, bijelila
se u blistavilu podnevnog sunčanog svijetla i u sjaju rubaca, kojima su deseci
hiljada hodočasnika mahali pozdravljajući Djevicu. Bijaše to novi velebni pri-
zor, što ga može pružiti samo »Cova da Iria«. Sa svih strana orilo se: »*Utočište
grješnika! Zdravlje bolesnih! Majko milosrda! Naša Gospo Fatimska!*« Nisu
mogli približiti se svi čudotvornom kipu, ali njihovi pozdravi preletješe prostor
i lebđijahu poput anđeoskih četa okolo Majke zajedno sa srcima djece. Oh!
divne li »Cova da Iria«! Kad ne bi već postojala, trebalo bi je stvoriti!

Stadij, gdje Marija danas slavi svoje trijumfe, veliki je amfiteatar, što ga
je priroda sagradila u »Cova da Iria«. Tu kao nigdje drugdje prima zanosne o-
vacije Zatornica grijeha i pakla, neoskvrnjeni Ljiljan djevičanske čistoće, Kra-
ljica neba i zemlje, Ona, koja je ugušila sve herezije na cijelom svijetu.

Još je trajao taj neprispodobivi prizor, procesija je lagano napredovala,
dok je sniježno bijeli rupci ne okrenuše, kad isti prijateljski glas upozori me-
ne stranca: »Pazite! Sada sve plače! . . .« I doista, kao da je magnetska stru-
ja, polazeći sa čudotvornog kipa, elektrizirala svu ovu množinu, uzvišena ju je
groza potresla, i nemoćna, da na drugi način izrazi svoja čuvstva, zaplače.

Gledam naokolo, u blizini i na daleko; doklegod seže moje oko, vidim
suze u očima sviju, suze u očima žena, muževa, svećenika, suze u očima bisku-
pa, koji odozgor sa tribune dočekuju Presvetu Djevicu . . .

Neka mi protumači, tko to može, ovaj sveopći plač! I da su jedine žene
plakale! Ali bilo je muževa na hiljade i hiljade, kojima se duša posve razlila
u suzama: to je vanredan prizor! Ja sam ga vidio samo jedamput u svom živo-
tu, 13. svibnja 1929. u »Cova da Iria«. Fatima je svetište uistinu jedino u svo-
joj vrsti. Samo je jedna Fatima na svijetu.«

Bolje ćemo razumjeti taj sveopći plač fatimskih hodočasnika, ako uz
južnjačku čuvstvenu čud Portugalaca istaknemo osobito onaj golemi kontrast
između nesnosnog jarma, što su ga slobodni zidari onamo od g. 1910. nametali
portugalskom, do dna duše katoličkom narodu, te između naglog preokreta i
divnoga duhovnog preporoda, što ga je sama Fatimska Gospa od Ružarja svo-
jim ukazanjima i drugim čudesima inaugurirala u toj zemlji. »Prst Božji«, koji
se ovdje bjelodano vidi i osjeća, ganuo je tvrda muška srca, dapače i bezvjer-
ska srca premnogih neprijatelja Crkve i opametio ih je barem utoliko, te bi dr-
žali za okrutno svetogrđe progoniti još i dalje taj vjerni narod, koji se sada
osjeća presretnim te lije suze radosnice, što je po tolikim čudesnim pa i ličnim
doživljajima na sebi iskusio materinsko Srce predobre nebeske Majke. I ta sve-
ta radost u katoličkim srcima prelazi također u druga srca i u sve udove istoga
tajinstvenog tijela Crkve, pa zato nalazi tako divnog oduška u javnim vjerskim
manifestacijama. Tu se krasno ispoljuje katolička uzajamnost i općinstvo svetih.

Misa za bolesnike.

Blagoslovljena Gospa u triumu ulazi u prostorije za bolesnike koji, le-
žeći u bolesničkim kolicima ili sjedeći na klupama pod privremenim šatorima,
upiru u nju pogled, pun ponizne molbe. Onda se Gospin kip postavlja kraj ol-
tara na uzvišenom mjestu. Sav puk pjeva od početka svete Mise do Vjervanja.

Onda propovjednik opominje vjernike, da sjedine svoje molitve s molitvama biskupa celebranta za obraćenje grešnika i prema nakani prisutnih bolesnika i svih onih, što su ih preporučili u molitve fatimskih hodočasnika. Za te se nakane moli i krunica.

Iza sv. Mise slijedi blagoslov sa presvetim Sakramentom za pojedine bolesnike, primljene u to odjeljenje, a to su samo najteži bolesnici. U svibnju g. 1930. bilo ih je 239; g. 1928. više od 400, između kojih liječnici bijahu 285 označili kao neizlječive. Često je prisutni liječnik upravitelj morao stotinama drugih uskratiti prijemnu svjedodžbu...

Naš Gospodin, što Ga nosi biskup, prolazi kroz redove bijednika uz ljubeznu pratnju »Službenika i Službenica Naše Gospe« i blagosivlje svakoga napose... Kolika revnost u njihovim pogledima i molitvama! S njima se i za njih moli sav puk.

Sa visine jedne tribune svećenik, obično Dr. Marquez Dos Santos, podravnatelj biskupskog sjemeništa, recitira pred mikrofonom zazive, što ih je Msgr. biskup Leirijski točno propisao:

— *Gospodine, mi te ljubimo.* —

I ogromna jeka, poput grmljavine, ponavlja isti zaziv, što se izvija iz 300.000 srdaca.

— *Gospodine, mi Te ljubimo.* —

Drugi i treći puta ponavlja se zaziv uz sve veću i neopisivu gorljivost. Slijede na isti način svi drugi zazivi. Taj se obred svršava blagoslovom, podijeljenim svemu puku. Iza toga bude propovijed, koja je ujedno oproštajni govor, te se svečani dan završuje ponovnim prenosom čudotvornog kipa u kapelicu. Sada čast prenašanja pripada »Službenicama N. G.« Zanosno je veselje puka jednako ili još veće nego kod prve procesije. Diže se, da tako rekнем, do ekstaze svaki puta, kad se raširi vijest o čudesnom događaju.

»Zdravlje bolesnih« i »Utočište grješnika«.

Bjelodano je, da se tako zanosna revnost ne bi mogla protumačiti, a još manje održati bez trećega faktora, što sam ga prije istakao: bez nesvojevoljne propagande neprijateljskih sila i bez moćnog utjecaja crkvenog autoriteta po autentičnoj istrazi i izjavi vrhunaravnog značaja ukazanja. A taj je treći faktor stalno i sve očitije djelovanje nebeskih moći vanrednim tjelesnim ozdravljenjima i divnim duhovnim obraćenjima, što ih s pravom zovu »moralnim čudesima«.

Trideset posljednjih stranica lijepe knjige istog autora »La Meraviglie di Fatima« zorno opisuju preko 12 vanrednih ozdravljenja, što ih je ravnatelj »Ureda za konstatacije«, Dr. Pereira Gens, uz pomoć svojih liječnika-asistenata i u prisutnosti mnogih drugih liječnika točno i svestrano istražio i odobrio kao činjenice, koje nadilaze prirodne sile.

I ovdje se moramo diviti organizacijskom taktu Msgr. biskupa Leirijskoga, koji je na prošteništu već sagradio jednu elegantnu i prostranu bolnicu. S vremenom će pridoći i druga bolnica. Tako će biti posebna bolnica za muške bolesnike i posebna za ženske. Značajni su i ovi napuci biskupovi od 31. svibnja 1928. za bolesnike.

»Preporučujemo, da bi se najveća ljubav iskazivala prema bolesnicima:

1. »Službenici N. G.« neka prenose u nosiljkama ili u prikladnim kolicima one, koji ne mogu hodati.
2. Bolesnici neka se upute na »Ured za konstatacije«, gdje će ih liječnici istražiti, a prednost imaju kod upisivanja oni, koji sobom nose liječničku svjedodžbu.
3. Kad se bolest pronade, bit će povjereni gospodi »Službenicima«, koji će im posvetiti svu moguću brigu i pažnju.
4. »Službenici« i liječnici, podvornici i skauti vršit će svoju službu iz ljubavi prema Našoj Gospi, bez ikakve odštete.«

Očevidad Dr. Fischer svjedoči: »Kad u Fatimi ne bi bilo drugog dobra osim ove čiste ljubavi prema bolesnicima, koja se pokazuje to većom i to nesebičnijom, što više pomoći treba bijedni bolesnik: već sama ova ljubav bila bi više nego dovoljni razlog da rečemo: »Uistinu, ovdje je prst Božji!«

Isti se usklik otimlje čovjeku na očigled raznih moralnih čudesa ili obraćenja velikih grješnika, koji sami svjedoče za divni preokret u svojoj duši, otkada su došli u Fatimu. Čas prije još bezvjerac i porugljivac, pada tu na koljena, moli se i ustaje kao vjernik i pokornik. — Trgovac lisabonski, koji još nije ni kršten, na očigled tih vjerskih prizora i zanosne pobožnosti k presvetom Sakramentu i bl. Gospi, svesrdno moli svećenika, »da ga ispovjedi i pričesti, a onda da ga i krsti«. Tako je neuk, da ne zna ni reda svetih sakramenata. — Drugi bolesni momak zna o vjeri samo da je kršten, a misleći da je sveta čestica pilula za lijek, primi je bez ispovjedi, dok ga ovim povodom temeljito ne poučiše najprije u nužnim vjerskim istinama. — Bio je iz kraja, gdje nije bilo svećenika, i muž, koji se sa svojom ženom posljednji puta ispovjedio prije 39 godina prigodom vjenčanja. Došli su samo za to da ispune zavjet, i tu istom saznadoše za potrebnu ispovijed i pričest. — Tuberkuloznom čovjeku, što je živio u civilnom braku bez vjere te nije htio ni čuti za ispovijed, preporučiše, da se napije »vode Naše Gospe«. To učini, i sutradan se ispovjedi te veoma pobožno preminu iza malo dana. — Sušičavog 35-godišnjeg Marijana dos Santos, koji nije htio vidjeti ni svećeničke sjene, preporučí jedna pobožna gospođa 13. II. 1930. Gospi Fatimskoj obećavši, da će oglasiti milost u »Glasu Fatimskom«, ako sam zaište sv. sakramente. I doista, 20. II. bolesnik sam zatraži svećenika, te je 3 dana poslije umro u najboljem duhovnom raspoloženju. — Drugi umirući naglo popusti u svom otporu protiv sv. sakramenata, čim je primio medaljicu N. G. Fatimske.

Razumijemo onda, zašto u Portugalskoj na sva usta priznaju: »Kamogod Ona (Fatimska Gospa) ude, postaje Misijonarka«. Toj nebeskoj »Misijonarki« duguje sva Portugalska svoj duhovni preporod i praktično kršćanstvo.

I. P. Bock D. I.